

SOPRONI ARCOK

TURBULY ÉVA | Egy soproni polihisztor,
a 86 éves Sosztarich András¹

Bandi bácsit rövidebb Sopronba kerülésem után, a Corvinus Kör gyalogtúráin, kirándulásain ismertem meg. Számomra akkor újdonság volt a hófödte hegyek világa, az éles, kristálytisza levegő, a csodálatos panoráma, máskor a május végén, szeptember elején előbukkanó hófoltok, a hirtelen leszálló köd. Már első beszélgetéseink során kiderült, hogy feleségével, Csibivel együtt rutinos utazók és kirándulók. Óhatatlanul szóba került tervezőirodai munkája is. Hogy ezen túl mennyi mindennel foglalkozik még, az csak fokozatosan derült ki. Hol egy repülőgépmoделleket bemutató kiállításon, hol a levéltárban találkoztunk. A legnagyobb meglepetést számomra akkor szerezte, amikor kiderült, hogy rajzol, fest is. Ahogy a felesége fogalmazta meg egyszer, szerencsés ember, aki mindig megtalálja a korához, fizikai lehetőségeihez leginkább illeszkedő elfoglaltságot, és azt teljes erőbedobással, szívvel-lélekkel műveli. Honnan indult ez a színes életpálya, milyenek, és mennyire soproniak a gyökerek?

Apai nagyapám, Sosztarich András (1. kép), az 1800-as évek végén jött Sopronba Szabadbáránдрól,² ami horvát település, Liszt Ferenc szülőfaluja, Doborján³ közelében. A településen több hasonló nevű család él. Valamennyire tartjuk még velük a rokonságot, de az idősebbek kihalásával a kapcsolat lazul. Érdekeség, hogy a temetési szertartást még ma is három nyelven tartják. A szülők földműveléssel foglalkoztak, 1873-ban született nagyapám pedig kitanulta a hentes és mészáros szakmát. Először a kisvárkerületi Siess-házban⁴ lakott és dolgozott a családjával, később megvásárolták a szomszédos, akkor 18., ma 17. számú „Sosztarich-házat”, amit a hentes és mészáros ipar céljainak megfelelően fokozatosan átalakítottak (2. kép). Az épületről Csatkai Endre is írt az Új Sopronvármegye 1940. július 7-i számában. Édesapám, idősebb Sosztarich András 1902-ben született. Két testvére volt, Rezső, aki a Széchenyi Gimnázium elvégzését követően Budapestre került és Irma. Utóbbi Hartner Antal kéményseprő felesége lett. Férje intelligens ember volt, felügyelt az építkezéseknél, a Törvényhatósági Bizottság tagjaként városrendezési ügyekbe is beleszólt. Apám a reáliskolába járt, majd nagyapám korai halála után átvette és

¹ Az interjú a 2008. február 5-én, 12-én és 19-én, Sosztarich András otthonában felvett beszélgetések alapján íródott.

² Ma Grosswarasdorf, Ausztria. Horvátul Veliki Borištof, egykor Sopron vármegyéhez, ma Burgenlandhoz tartozó község.

³ Ma Raiding, Ausztria. Egykor Sopron vármegyéhez, ma Burgenlandhoz tartozik.

⁴ A fordított házszámozás miatt régen Várkerület 20., ma 19. sz.

továbbvitte az ipart. Tanulmányait a Lähne intézetben esti tagozaton folytatta, ott tett érettségi vizsgát 1920-ban. Jól beszélt horvátul, valamennyire franciául is tudott. Idővel a soproni mészárosok szakcsoportjának alelnöke, a mestervizsgáztató bizottság elnöke lett. Élénk társadalmi életet élt, számos civil és sportegyesület aktív tagja volt.

1. kép. Sosztarich nagyapa és felesége esküvői képe. Sopron, 1902. január 12.

2. kép. A Sostzarich-ház az üzlettel. Sopron, Várkerület 17.

Édesanyám, Stotz Mária kismartoni születésű, nagyapám az ottani jegyzőségen segédjegyzőként és anyakönyvvezetőként dolgozott. Röviddel édesanyám születése után halt meg. Anyám az elemi iskolát és a négy polgárit Kismartonban végezte, a kereskedelmi tanfolyamot már Sopronban. 1917-től egy biztosító társaságnál, majd férjhezmeneteléig egy ügyvédi irodában vállalt munkát. Az 1920-as évek elején kötött házasságot apámmal, ezt követően az üzletben dolgozott, irányította a háztartást, nevelte a gyerekeket.

Mennyire volt nagy a család? Hány főre kellett főzni?

Sokan voltunk. Haláláig velünk élt az apai nagymama. Kismartoni nagyanyám a Fapiac utcában lakott. Mindig volt 2-3 inas, ugyanannyi segéd, mellettük egy üzletlány, aki besegített az árusításban, egy szakácsnő és néhány évig Mimi, a bánfalvi gyereklány. Egy ideig külön kocsist is alkalmaztunk a lovak és a kocsik mellé. Az üzlet reggel hattól este nyolcig, szombaton 1-ig, vasárnap 7-től 10-ig volt nyitva. A személyzet is velünk étkezett, vagyis felváltva ettek az üzlettel szomszédos konyhában, hogy a kiszolgálás folyamatos legyen. Ennyi ember ellátásáról kellett gondoskodni. Feltétlenül meg kell említenem, hogy a család és az alkalmazottak között mindig igen jó, bensőséges volt a kapcsolat. A tanoncok három év alatt elsajátították a szakma minden csínját-bínját, az állatvásárlástól a legkényesebb hentesmunkákig. Németül is jól megtanultak. Szabadidejükben apámmal együtt rúgták a labdát a Bécsi dombon, megtanultak úszni a kiszuzodában. Évente egyszer két tanulót, vagy segédet felvitt Bécsbe,

megmutatta nekik a nagy húsipari üzemeket, üzleteket. Az egykori alkalmazottak haláláig tartották vele a kapcsolatot.

Akkor valóságos „családi kisüzemként” működtek. Nekem az elmondottak a Hrabal regényéből készült Menzel film, a Sörgyári capriccio hangulatát idézik fel. Hogyan folyt a napi munka?

Apám, vagy a közeli rokon Sosztarich János, közismert nevén Sáni bácsi végezte az állatok – elsősorban sertés és borjú – felvásárlását, bejárták értük a fél Dunántúlt. Utóbbit többnyire a Vas megyei Pápcról szerezték be. A vágás nem otthon, hanem a vágóhídon történt, szigorú orvosi ellenőrzés alatt. A húst alul bádoggal bélelt platóskocsin hozták be, két réteg, naponta mosott gyolcsba takarva. Felül gyékény védte, amire szükség esetén esővédő ponyva került. A feldolgozás egy nagyon hosszú keményfa asztalon történt, amit naponta alaposan lesikáltak lúgos vízzel és gyökérkefével. A hátsó műhelyrészben álltak a feldolgozáshoz szükséges gépek. A két műhelyrész egy nagy füstölő helység választotta el egymástól. A tökehús kimérése mellett készült füstöltáru, hurka-kolbász, felvágottak, aszpik. Nagyon szép portálunk volt, az árukat gusztusosan elrendezve rakták ki (3. kép). A magánszemélyek mellett számos intézetet, kollégiumot, zárdát is elláttunk. Az úgynevezett „könyves vevőknek” nem kellett cipekedni, kiszállították számukra a megrendelt árut. Ez is egy eszköz volt arra, hogy megtartsuk a törzsvásárlókat.

A hűtést hogyan oldották meg?

A szükséges jeget a segédek télen a nagyszodában vágták ki, majd az Ösvény utcai bérelt jégverembe szállították, aminek a mélysége 5-6 méter volt, a befogadóképessége pedig 80-100 m³ lehetett. Innen hozták be a szükséges jeget a földszinti szoba alatt lévő „mélyhűtő” pincébe, ahonnan a feldolgozóba, illetve az üzletben álló fa hűtőszekrénybe került. Az olvadékot vályú vezette a csatornába. Ha nem volt jég, a régi vízműtelep melletti jéggyárból hozattunk.

Mi lett az üzlet sorsa?

A háború alatt egyre nehezebbé vált a beszerzés, az üzem stagnált, ezért édesapám a lovakkal fuvarozást vállalt. Négy járművünk volt, a platóskocsi mellett egy parasztszekér, egy lovas szán és egy hintó. Bent álltak az udvarban. Az államosítások idején a Kisker igényelte ki az üzlethelységet a teljes felszereléssel együtt, valami minimális bérletet fizettek. A lovakat és a járműveket a Belsped vitte el, ahol dolgozott is egy rövid ideig. Később a Tatarozó Vállalatnál, majd 1954-től 1969-ig a Vas- és Járműgyártó Szövetkezethél dolgozott

raktári segéd munkásként. A gépeket a megalakult Húsipari Vállalathoz (a volt Schneeberger-üzem) szállították el.

3. kép. Üzletbelső az 1930-as években

1923 elején született. Voltak testvérei?

Igen, egy öcsém, László. Sajnos, korán meghalt, még 1990-ben. Ő vitte tovább a hentes és mészáros szakmát. Felesége, Struglitz Éva óvodai dajkaként dolgozott. Az ő édesapja eredetileg üveges volt, de önképzéssel elismert zenésszé, karmesterré vált. Édesanyja, a bécsi származású Hämrich Lujza zenetanárnő, templomi orgonista volt. A zenés miséken Pepi bácsi vezényelt, Lujza néni orgonált. A papa vezényletével mutatták be 1932-ben a Városháza előtt egy nagy emelvényen Haydn Teremtés oratóriumát, majd 1942-ben a Szent Mihály templomban Bach Máté passióját.

Hova járt iskolába?

Négy évig a Petőfi téri elemi látogattam, utána a Széchenyi reálgimnázium következett 1933-tól 1941-ig. A harmadik osztálytól kezdve a német mellett latint és franciát is tanultam. Ez utóbbit a kitűnő tanár, Legény János (Jean) tanította, s ennek később nagy hasznát vettem a hadifogságban. Jóval később, a TIT-ben Pröhle tanár úrnál angolul is tanultam. Osztályfőnököm dr. Emmer József, majd Vas Jenő volt, az igazgató Lauringer Ernő. A tanárok háromnegyede doktorátussal rendelkezett, a színvonal kiemelkedően magas volt.

Tudtommal két, máig tartó „szerelem” is ezekben az években kezdődött ...

Igen, a modellezés-vitorlázórepülés, illetve a rajzolás-festészet iránti vonzalmam is ekkor mutatkozott meg. Különösen nagy hálával emlékezem rajztanáromra, Soproni Horváth Józsefre, aki felfedezte a rajzolás és festés iránti érdeklődésemet, képességemet. Nyolc éven keresztül jártunk hozzá „különrajzra”. Úgy belénk véste az alapokat, hogy amikor félvszázados kihagyás után újra a festőszerszámokhoz nyúltam, kiderült, ott tudom folytatni, ahol annak idején abbahagytam. Most, hogy a korom miatt helyhez kötöttebb lettem, minden szabad energiámat erre fordítom.

Hogyan fért meg egy fiatal fiúban a művészet iránti vonzalom a technika, a sport embert próbáló, férfias világgal?

Magától értetődően. Már nagyon fiatalon érdekelt a technika, elsősorban a repülés. 15 évesen készítettem el első repülőgépmodelletem, igaz, akkor még fél sikerrel. 17 évesen kerültem kapcsolatba a soproni cserkészrepülőekkel, és egy, az iskolában általam szervezett diák repülőcsoport keretében motor nélküli⁵ repülőképzésben vettem részt. 1941-től sorban tettem le az A-B-C vizsgákat. 1943-ban megszereztem a nemzetközi igazolványt (4. kép). Érettségi után a győri Vagon- és Gépgyár repülőgép osztályán helyezkedtem el rajzolóként, de hétvégeken onnan is rendszeresen hazajártam és a régi Hubertusz vendéglő alatti sportrepülőtéren gyakoroltunk. Jelentkeztem motoros repülőgép-vezetői képzésre is. 25-30 fős csoportokban hívtak be bennünket a három napos orvosi vizsgálatra. A harmadik napra már csak négyen maradtunk. A tanfolyamot sajnos (vagy szerencsémre) végül nem végezhettem el, a vitorlázó repülést pedig a háború után nem engedélyezték Sopronban a határ közelsége miatt, pedig sikerült egy jó gépet megszerezni.

⁵ vitorlázó

4. kép. Repülőtársakkal a C vizsga letétele után 1943-ban

Tudtommal 1943-ban beiratkoztam a Budapesti Műegyetem általános mérnöki szakára.

Igen. Amikor a győri gyár hadiüzem lett, jobbnak láttam, ha eljövök onnan. Egyébként is folytatni akartam a tanulmányaimat. Mivel megkértem a jelentkezéssel, egyik törzsvásárlónk segített. Ullein-Reviczky Antal közbenjárásával sikerült bejutnom a pótfelvettek közé a Műegyetemre, ahol két félévet hallgattam. A vizsgák sikerültek, olyan kiváló tanáraink voltak, mint Egerváry Jenő, Romsauer Alfréd, Vendl Aladár, Kotsis Endre. Sajnos, a háború azonban alaposan beleszólt az életembe. Mivel még tanulmányaim elején tartottam, nem kaptam meg a katonai felmentést, 1944 októberében behívtak. Karpaszományos közlegényként érkeztem Kisbodakra, utász kiképzésre.

Vett részt harci cselekményekben?

Tulajdonképpen nem. Bombázást viszont többször is átéltem, már Németországban. Az év végén ugyanis váratlanul Ausztriába, majd Regensburgba vezényeltek bennünket. Az utat részben gyalogmenetben, részben vagonokban tettük meg. Puskánk nem volt. Továbbra is magyar tisztek parancsnoksága alatt álltunk, folytatták a kiképzésünket. Áprilisban az

alakulatunkat váratlanul „megbízhatatlannak” nyilvánították, és erődítési munkákhoz vezényeltek ki bennünket a híres Walhalla alatti faluba tankakadályok építésére. A hónap végén a front már hallható közelségbe került. Az aknázás elől egy falusi pajtába húzódtunk. A harci zaj elvonulását követően itt vártunk a sorsunkra.

Milyen fogságba esett? Ez akkoriban létkérdés volt.

A szakasz amerikai fogságba került, majd egy hónap után átadtak bennünket a franciáknak. Mainz közelében, Bingen mellett őriztek bennünket egy kb. 25 ezer fős „táborban”, ami tulajdonképpen egy szögesdróttal körülvett gabonaföld volt. Fedél nélkül ki voltunk téve az abban az évben zord, esős tavaszi időjárás, majd a forró nyár viszontagságainak. Sokan gödröt ástak, hogy valamennyire védjék magukat. Főtt ételt nem kaptunk, csak száraz konzerveket, főzési lehetőség nem volt. A francia átvételt követően néhány napig egyáltalán nem kaptunk ételmezt. Amikor a tábort áthelyezték, a 30 km-t teljesen legyöngült állapotban, gyalogmenetben tettük meg. Gyomorpanaszaim miatt a gyengélkedőre kerültem, amit egy autógarázsából alakítottak ki. Itt valamivel jobb helyzetbe kerültem, később némi szerencsével sikerült megszereznem a hazautazásra jogosító engedélyt. A francia zónából Mainznál átmentem az amerikaiba. Sikerült feljutnom egy kelet felé tartó tehervonatra, amivel Regensburgig jutottam. Tovább nem mehettem, várni kellett, amíg megszervezik a magyarok hazautaztatását. Először egy építkezésen voltam segédmunkás, de legyengülve nem sokáig tudtam tekerni a kézi betonkeverőt. Tömegszálláson laktam, egy vendéglő tánctermeiben. A háznak az volt az érdekessége, hogy ott született Johannes Kepler, a híres matematikus és csillagász. Egyik lakótársam meglátta, hogy kedvtelésből rajzolgatok, magával vitt az egyik amerikai alakulat kaszárnyájába, ahol az étkezde falát kellett kifestennem a magazinokból kivett lányokkal. Cigarettaival, narancssal, csokoládéval fizettek, amiket pénzzé tettem. Az alakulatot később áthelyezték, és mivel a szervezett hazautaztatás késett, egyénileg, kalandos utakon érkeztem meg Ágfalvára, illetve haza 1945. október 8-án, 12 hónappal és 8 nappal azután, hogy bevonultam.

Itthon hogyan élte át a család a háborús eseményeket?

Szerencsére nagyobb veszteségek nélkül. Apámat kora miatt csak 1944 márciusában hívták be (első) tényleges katonai szolgálatára. Szakmájának megfelelően Szombathelyen teljesített rövid ideig szolgálatot egy élelmezési raktárban.

Hol folytatta a „civil életet”?

Néhány nap múlva állást kaptam a Hantó István műszaki tanácsos vezette Városi Mérnöki Hivatalban, műszaki rajzolóként. Közvetlen feletteseim Boronkai Pál és Szakál Ede voltak. A hivatalban 5-6 mérnök dolgozott. Tompos Ernő a romházak felmérését végezte. Itt, ahol lakunk például,⁶ az egész 2. emelet hiányzott, és az 1. emelet egy része is. Egy év múlva azonban, mint a legfiatalabbat B-listáztak. Ugyanakkor közölték, hogy felvesznek útmesternek az éppen nyugdíjba vonuló Zeich Imre helyére. Hét évig dolgoztam ebben a munkakörben. Új főnököm Zöldi Béla mérnök lett. Nagy felelősséget jelentett számomra ez a munka. Igazgatásom alá tartozott a hivatal útjavító csoportja, a városi homokbánya-üzem és a köztisztasági csoport. Ez átlagosan 70-80 munkást jelentett, amihez hosszú ideig az „ínségnyhító közmunkások” is hozzájöttek, napi 2-300 fő.⁷ Emellett naponta 20-25 szekeret rendelt ki tulajdonosával együtt a város ingyenes közmunkára. Az első években az utakon heverő romokat, törmeléket takarítottuk el, illetve a romházakat „veszélytelenítettük” két úthenger és egy vontató segítségével. Mi találtuk meg a bombázások egyik utolsóinak előkerült áldozatát a Béke utcában. Később néhány új utca (pl. Árpád u.) kiépítését is irányítottam. Az utcagondozók főnökének egy valamikori őrmestert jelöltem ki, aki példás szervező készséggel tartotta kézben az embereit. Az alapanyagokat a város saját homok- és kőbányája szolgáltatta. Előbbi a Pozsonyi út vége felé, utóbbi a Turista Szálló felett volt.

1953-ig dolgoztam a városnál. Ekkor Winkler Oszkár hívására, aki a Tervező Iroda vezetője volt, áthelyezéssel munkahelyet változtattam. Itt dolgozott többek között id. Kalmár Dezső építőmester, Füredi Oszkár építész, Radics József, Rábai János, Baumann Béla, Pittner János, Bánfi Frigyes, Joubert Ervin, Hárs József, később Kubinszky Mihályné, Zoltán László, Tolnai Lajos, Batori Tibor, Erdős László és még sokan mások. Az irodában a soproni városrendezési tervek előkészítő vizsgálatainak tervdokumentációján dolgoztam Winkler Oszkár irányítása alatt, aki e munkánál jól hasznosította az előző munkahelyemen szerzett helyismeretemet. Gyakran elkísértem a minisztériumba a dokumentációk tervbírálataira. Egy ilyen alkalommal a rövid bevezetőt követően váratlanul rám bízta a részletes ismertetést. A feltett kérdésekre felváltva válaszoltunk. A sikeres „védést” követően a kávézásnál rákérdeztek, mikor végeztem. Nagyon elcsodálóztak, és a körülményeket hallva sajnálkoztak, hogy nincs diplomám.

Ekkoriban készült el a belváros szanálási terve. Később Zoltán Lászlóval, Kubinszky Mihálynéval (soproni határkilépő), Füredi Oszkárral (szívszanatórium helyreállítása) dolgoztam együtt.

Winkler Oszkár tudtommal ebben az időben az egyetemen is tanított.

⁶A Lenck-átjáró Várkerület felé eső oldala.

⁷ Az inségnyhító közmunka fizetett segély volt a háború után munka nélkül maradtaknak, akik a legkülönbözőbb társadalmi rétegekből kerültek ki, kereskedők, szőlőmunkások, tisztviselők, tanárok, katonatisztek és más foglalkozásúak voltak.

Igen, délelőtt tanított, a délutánt pedig este 6-ig, 7-ig az irodában töltötte. Nagy munkabírású ember volt. Emlegette, ha nyugdíjba megy, kijárunk majd akvarellezni. Nagyon sajnálom, hogy erre nem kerülhetett sor. Életem meghatározó személyisége, igazi tanítómesterem volt.

Nem gondolt az egyetem folytatására?

Gondolni gondoltam, lehetőség azonban nem volt rá. Szüleim az államosítást követően nehéz helyzetbe kerültek, szükség volt a fizetésemre. 1950-ben megnősültem, ettől kezdve a saját családomról is gondoskodni kellett. Az 50-es évek második felében az iroda munkatársait „befejezett” műszaki képzés megszerzésére ösztönözték. Ezért először a MTESZ által az egyetemre szervezett 10 hónapos műszaki rajtanfolyamot végeztem el, majd a gépipari technikum levelező szakán technikus oklevelet szereztem. Ezt követően 1959-ben az iroda gépész szakosztályához kerültem, ahol Joubert Ervin irányításával szerkesztőként, majd segédtervezőként dolgoztam, az épületek belső víz, csatorna, és gáz tervezésénél. Később önálló tervezőként számtalan épület, létesítmény épületgépészeti terveit készítettem el, az iroda kiterjedt működési területének megfelelően nem csak Sopronban, hanem más dunántúli városokban is, így Zalaegerszegen, Mosonmagyaróváron, Győrben, Celldömölkön, Kőszegen. Az iroda a 60-as évek második felében önálló közmű csoportot hozott létre. Itt dolgoztam, 1972-től pedig én irányítottam a csoport munkáját. Munkatársaim közül meg kell említenem Koch Pétert, aki sokat segített nekem, Hámori Gábort, a Simonics házaspárt, és sorolhatnám még a kedves munkatársakat... Mi terveztük többek között a károlymagaslati TV torony külső vízellátását, a soproni fedett uszoda közműhálózatát, a Fertő tavi üdülotelep rendezési tervének közműves részét. Az uszodáért és a Mikoviny úti társasházak közmű-tervezéséért a minisztérium nívódíjában részesültünk. 1983 elején mentem nyugdíjba.

Visszatérve a magánéletre, feleségével, Kovács Anna nyugalmazott óvónővel lassan 60 éve élnek példás házasságban.

1950-ben kötöttünk házasságot. Csibiek családja 1941-ben Temesvárról települt át, sok viszontagságon mentek keresztül a háború alatt. A képzőt Sopronban végezte. A kor szokásának megfelelően jó messzire, Környére helyezték, ahonnan egy év múlva cserével került Fertőrákosra, majd ahogy lehetőség nyílt rá, Sopronba. Dolgozott az Uszoda utcai óvodában, a Lőverekben, az István bíró utcában. 1975-től nyugdíjazásáig a Halász utcai óvodák vezetője volt. 1952-ben született a lányunk, Annamária, 1958-ban a fiunk, Tamás. Négy unokával és egy dédunokával büszkélkedhetünk. Az egyik unokánk és a fiam felesége is óvónő.

Édesanyámat a szíve sajnos korán, 1971-ben elvitte. Édesapám sokáig velünk maradhatott, 91 évesen halt meg. Lakáshoz úgy jutottunk, hogy a Tervező Irodában Garád Róberték az 50-es évek végén felajánlották a városnak, ingyen elkészítik több épület felújítási és emelet-ráépítési terveit, ha az iroda munkatársai is kapnak az egyikben (bér)lakást.

Végigvettük a munkás éveket, de Bandi bácsit a városban nem csak a munkája, hanem kiemelkedő sportszervezői tevékenysége révén is sokan ismerik. E téren nyugodtan elmondhatjuk, nemzetközi hírnevet szerzett magának, sőt városának is, az 1992-ben megrendezésre került Fertő-tavi Hajómodellező Világbajnokság révén.

Az első sportág, amibe belekezdtem, a kerékpározás volt. Hatéves koromtól bicikliztem, nem versenyszerűen, de nagyon sokat. Hétévesen már ott voltam a Sempronia Egyesület Erzsébet kerti felvonulásán, 14 évesen öt napos kerékpártúrán vettem részt a Sopron-Semmering-Mariazell-Graz-Aspang-Sopron útvonalon, ami 500 körüli km megtételét jelentette. Úszni kora gyerekkoromtól naponta jártam, bár soha nem úztem versenyszerűen. A vitorlás sporttal szintén nagyon fiatalon, 12-13 évesen ismerkedtem meg a Fertőn, ahova sokszor lekerekeztünk. A cserkész- és levante vízitelep ismerős vitorlázóinak a segítségével ismerkedtem meg ezzel a sporttal. A tóval való kapcsolatomat erősítette, hogy Garád Róberttel részt vettünk a háború utáni vízi élet megindításában. A lehetőségek megismerésére egy „bizottság” hajózott ki négy zúlnival.⁸ A város, a hatóságok, a határőrség és néhány üzem képviselői mérték fel a terepet, hol épülhetne meg az új telep. Ott volt például Bognár Dezső polgármester, Friedrich Kari bácsi, Szakál Ede a mérnöki hivatalból, Pittner János, a Fertő strand üzemeltetője. Történeti értékű fényképeim vannak erről a szemléről. Később, a tervek elkészítésénél is közreműködtem.

A Tervező Iroda sportkörének vitorlás szakosztályában a 70-es évek elején Koch Péterrel versenyeztünk a Kalóz hajóosztályban. Idővel a Fertő Tavi Vitorlás Szövetség elnökségi tagja lettem, ahol a minősítésekkel foglalkoztam. A versenybírói tanfolyamot elvégezve hét éven át bírászkodtam. 1997-ben, a Szövetség 40 éves évfordulója alkalmával rendezett versenyen, a Vadászkiért Kupán a fiammal újra vízre szálltam. A „Balaton 16-os” hajóosztály versenyének mindhárom futamát megnyerve első helyen végeztünk. A téli sportok közül a korcsolya és a sielés volt a kedvencem. 10 évesen apámmal már a Rax oldalában sieltem. A szép indulás ellenére egy baleset (két ujjsontom megrepedt) a versenyszerű sportolást félbeszakította, de ha volt rá lehetőség, sokat jártam a Dalos-hegy oldalába. A háború után sokáig csak itthon lehetett ezt a sportot űzni, már ha esett elég hó. A divatos stílus többször változott. Vajon hányan tudják ma,

⁸ A zúlni nádszállításra kifejlesztett hosszú csónak volt, amelyet „stánglival”, azaz egy kb. 4 m hosszú rúddal toltak a csónak végében álló nádaratók a Fertő tó nádasaiban kialakított csatornáknak. Irányítása külön tudomány volt.

milyen a „krisztiánia”, vagy a „telemark” fordulat? A „wedeln” is kiment a divából! A 90-es években részt vettem a városi, majd a megyei szövetség munkájában. Szűcs Géza elnökkel és sok lelkes segítővel rendeztük meg az első országos gyermek síversenyt.

Első beszélgetésünkkor már szó esett róla, hogy a modellezést tizennégy évesen kezdte.

Így van. Végül a repülőtéri repítések elvezettek a sportrepülésig, amiről már beszélgettünk. A repülősportot a háború után elrendelt repülési tilalom miatt nem folytathattam. Maradt a modellezés, repülő és hajómodellezéssel egyaránt foglalkoztam. Ezen a téren értem el a legkiemelkedőbb eredményeket, versenyzőként, bíróként és sportvezetőként számos hazai és nemzetközi elismerésben részesültem. Több megyei és dunántúli bajnokság megnyerését követően kétszer lettem a repülőgép modellezés országos bajnoka,⁹ számos 2. és 3. helyezést is elértem. A városi, majd a megyei szövetség elnökének választottak. Több, mint 100 modellt terveztem. Ezek közül a Sopron típusú vitorlázó versenymodell és a Vöcsök típusú, az eredetivel teljesen azonos, 3 méteres makettmodell terveit nyomtatásban is kiadták, ennek köszönhetően sok készült el belőlük (5. kép). A 70-es évek végén felkértek a rádióirányítású vitorlás hajómodellező versenyág átalakítására, a Magyar Modellező Szövetség Vitorlás Szakbizottságának országos vezetője lettem. A Nemzetközi Hajómodellezési Szövetség, a NAVIGA bécsi tanfolyamán nemzetközi vezető bírói képzést szereztem. A nagykanizsai EB-n és bécsi világbajnokságon versenybíróként, a wolfgangsee-in a magyar csapat vezetőjeként vettem részt.

⁹ Mindkétszer Budaörsön, először a vitorlázó modellek Dózsa Kupáján, majd 1962-ben a lökhajtásos körrepülő sebességi modellek országos bajnokságán 240 km/ó sebességgel.

5. kép. Repülőgép-moddellal az 1980-as években

Később a NAVIGA sportbizottságában képviseltem hazánkat. Sikerült elindítani a Fertőn a Fertő Kupa és a Barátság Regatta nemzetközi versenysorozatokat. A csúcs mindenképpen az 1992-ben a Fertőn rendezett 6. Hajómodellező Világbajnokság – Sopron első világbajnoki sporteseménye – volt, amelynek a főrendezői feladatait láttam el.

Levéltárosként tudom, hogy sporttörténeti tanulmányokat, sőt könyvet is írt.

1991-ben egy, a Soproni Szemlébe írt cikkel emlékeztem meg a soproni sportrepülés történetéről, a közelmúltban pedig a soproni modellező sport részletes történetét írtam meg egy sok fényképpel illusztrált kötetben.

A magamfajta kívülálló számára alig felfogható, hogyan volt képes a kétségtelenül szükséges rátermettség mellett időt szakítani ennyiféle szabadidős sporttevékenységre, hiszen egy-egy is közülük hatalmas energiákat kötött le. Mit szólt ehhez a család?

Tudomásul vették, elfogadták. Vitorlázni alkalmanként Csibi is kijárt, a gyerekek pedig belenőttek a sport szeretetébe. A fiam korábban „Kalózbán” vitorlázott a Fertőn, mostanában újra hajóra száll. Modellezőként négyszer lett országos bajnok, éveken a válogatott legeredményesebb tagja volt. Fiam, vőm, egyik unokám is

vtorlázik, a másik unoka szörföl, hódeszkázik. Mindenki siel. Be van tehát „oltva” a család is, alaposan.

Úgy tudom, hogy a 60-as évek közepétől nagy európai túrákat tettek, ami abban az időben, az akkori devizaellátmánnyal igazi „kalandtúra” lehetett.

Az „utazgatás” akkor kezdődött, amikor hosszas várakozás után egy 600-as Trabant tulajdonosaivá váltunk. Ezután évente, illetve nyugat felé háromévenként rendszeresen útra keltünk. Az utak megtervezése hosszas előkészületeket igényelt, ami a térképek beszerzésével kezdődött. 14 ország mintegy 55-60 campingjében töltöttünk el több-kevesebb éjszakát. Elsősorban a természet, a hegyek érdekeltek. Első utunk Ausztria, Olaszország és Svájc felé vezetett, de jártunk Jugoszláviában, Lengyelországban, az NDK-ban, Romániában, az akkori Csehszlovákiában is. 1977-ben, már a Skodával tettünk egy nagy északi utat, Németországon keresztül Dánia, Svédország, Norvégia felé. 1983-ban Görögország volt az úti cél. Nem pulóverekre vadásztunk! Sok, annak idején még Soproni Horváth József által képen bemutatott látnivalót kerestünk fel az oslói viking múzeumtól a milánói dómig, Athén, Mykéné felejthetetlen élményéig.

Annak idején, a '90-es évek közepén a közös természetjárások, kirándulások kapcsán kerültünk közelebbi ismeretségbe.

A Corvinus Baráti Kör és az SVSE turista szakosztályának sok túráján vettünk részt. Megismertem a városkörnyék azon részeit is, amelyekre korábban más sportágak miatt nem jutott időm, de újra eljutottam velük a Rax, a Schneeberg, a Schneealpe után a Grossglockner gleccseréhez, vagy a Königsee melletti Jennerre is. Volt egy állandó mag, Metzl Jánosék, Dénes Ottóék, Szász Gyuriék, Metzl Rezsőék, Semmelweisék. Sajnos, közülük sokan már elmentek, mások, így jómagam is, egészségügyi okok miatt nem vállalkozhatnak hosszabb utakra. Maradt a modellezés, amit már nem versenyszerűen, hanem szabadidős elfoglaltságként űzök, illetve a régi-új szerelem, a rajzolás, festés. Tagja vagyok a Magyar Veterán Repülők Egyesületének. Amíg kedves sporttársaim éltek, együtt jártunk az egyesület rendezvényeire, a repülők old-timer találkozóira. Bánhidi Antal és idősebb Rubik Ernő temetésére is elmentünk. 78 évesen utasként még repültem motoros sárkányrepülővel Sopronban, és Lipták András Cessnájában egy óráig köröztem a város felett, nagyokat sóhajtván a repülés terén elmulasztott lehetőségekre gondolva.

Hogyan fordult ismét a rajzolás, a festészet felé?

1998-ban, a ritmuszavar felfedezése körül vettem elő újra a festőszerszámokat. A lányom hozott Pestről festékeket. Régi munkáim megtekintése után befogadott az

Alpok Képzőművészeti Kör, Szepes Péterék. Nyaranként részt vettem a sarródi alkotótáborokban, ahol többféle technikával dolgoztam. Bár nem könnyű a fiatalkori gyakorlat visszaszerzése, úgy érzem, fejlődtem az elmúlt években. Képeimmel eddig 48 közös kiállításon szerepeltem. Első önálló kiállításomat 2005-ben 34 képpel Horváth Rudolf igazgató támogatásával Kubinszky Mihály professzor nyitotta meg a Művészeti Iskolában, második önálló tárlatomon a Várkerület Galériában ifj. Sarkady Sándor 35 képet ajánlott a közönség figyelmébe. Az akvarellezést érzem a hozzám legközelebb állónak. Képeim többsége ezzel a technikával készül, de kedvelem a pasztellel, olajjal való festést is.

Mi fér még bele egy elfoglalt „nyugdijas” hétköznapjaiba?

Időnként végzek még szakfordítói munkákat. Rendezgetem a család birtokában lévő fotókat és egyéb dokumentumokat, örülök, ha ki tudom segíteni a hozzám forduló helytörténészeket, Kubinszky professzort, ifj. Sarkady Sándort, Hárs Józsefet, Adorján Attilát. Átnézem a repülő- és modellező sport nálam lévő helyi, és országos vonatkozású dokumentumait. Várkerületi családi házunk eladásakor közel két teherautónyi bútort, berendezési tárgyat, húsipari kézieszközt és számos, apám, illetve általam készített fotót adtam át a Soproni Múzeumnak. A soproni sportrepülés és a modellező sportág értékes iratait, fényképeit – amelyek között több egyedi ritkaság is megtalálható –, rendeztem, majd a Soproni Levéltár őrizetére bíztam.

További eredményes munkálkodást, a tervek megvalósulását, véghezviteliükhöz pedig jó egészséget kívánok.